

Анонимизиран текст

Превод

C-284/24-1

Дело C-284/24

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

23 април 2024 г.

Запитваща юрисдикция

High Court (Ирландия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

12 април 2024 г.

Ищец:

LD

Ответници:

Criminal Injuries Compensation Tribunal

Minister for Justice and Equality

Ирландия

Attorney General

[...]

HIGH COURT [ВИСШ СЪД]

[...]

[препратка към националното право]

[...]

ВЪВ ВРЪЗКА СЪС ЗАПИТВАНЕ ДО СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ НА ОСНОВАНИЕ ЧЛЕН 267 ОТ ДОГОВОРА ЗА ФУНКЦИОНИРАНЕТО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

[...] [посочване на страните]

[...] [Етапи на националното производство, довели до решението за отправяне на запитване]

[...] Съдът, след като отлага произнасянето на решението си на 28 юли 2023 г., за да отправи официално запитване до Съда на Европейския съюз [...],

и на 22 март 2024 г. е връчено по електронен път писмено решение, добавено в приложението към настоящото,

след като страните [...], за да улеснят отправянето на официално запитване до Съда на Европейския съюз, представят доказателства, които са приложени към посоченото писмено решение [...] [...], включително три медицински доклада, съдържащи подробно описание на нанесените на ищеца телесни повреди [...]

ОПРЕДЕЛЯ на основание член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз до Съда на Европейския съюз да се отправят въпросите, изложени [...] в постановеното на 22 март 2024 г. писмено решение на [High] Court [Висш съд], както следва[:]

[...] [повторение на посочените по-долу въпроси]

И ОПРЕДЕЛЯ производството по настоящото дело да бъде спряно като цяло до произнасянето на Съда на Европейския съюз

Съдът [...] не се произнася по съдебните разноски, направени до момента

[...]

[...] [име на секретаря]

СЕКРЕТАР

Изготвено на 22 април 2024 г.

[...] [[представители на страните]

Посоченото по-горе приложение

[...]

HIGH COURT [ВИСШ СЪД]

[2024] ІЕНС 171

[...]

22 март 2024 г.

[...] [национален регистрационен номер]

[...] [посочва отново страните]

СЪД, ОТПРАВЯЩ ЗАПИТВАНЕТО

- 1 Настоящото преюдициално запитване е отправено от High Court of Ireland [Висш съд, Ирландия] [...] (наричан по-нататък „запитващата юрисдикция“) [...]
- 2 [...] [данни за връчването]

САМОЛИЧНОСТ НА СТРАНИТЕ В ГЛАВНОТО ПРОИЗВОДСТВО

- 3 [...]

ПРЕДМЕТ НА СПОРА

- 4 Главното производство (наричано по-нататък „настоящото производство“) се отнася до иск, предявен от ищеца пред Criminal Injuries Compensation Tribunal (Съд по спорове за обезщетения за причинени в резултат на престъпления увреждания) (наричан по-нататък „съдът по спорове за обезщетения“), за да му бъде присъдено обезщетение по режима за обезщетяване на телесни повреди, нанесени в резултат от престъпления (наричан по-нататък „режимът“).
- 5 Този режим е механизъм, който не е уреден по законов път и чрез който държавата понастоящем изпълнява задълженията си по Директива 2004/80/ЕО на Съвета от 29 април 2004 година относно обезщетението на жертвите на престъпления (наричана по-нататък „Директивата за обезщетяването“)¹. Първият ответник — съдът, е органът, отговарящ за прилагането на режима на територията на страната. Вторият ответник е орган на изпълнителната власт, който има задължението да осигури ефективното прилагане на режима от съда. Третият ответник е юридическото лице, което по закон отговаря за действията на втория ответник, неговите служители и/или представители. Четвъртият ответник е държавният служител, определен в Конституцията на Ирландия, [срещу

¹ Въпреки че режимът по същество предхожда Директивата за обезщетяването.

когото] е предявен искът в качеството му на представител. Четиримата ответници общо ще бъдат наричани по-нататък „ответниците“ и/или „държавата“.

- 6 Въпросът в контекста на настоящото производство, който стои в основата на запитването по член 267, е дали с изключването от режима за обезщетяване на обезщетения за общи вреди, включително болки и страдания, не се пренебрегва правото на ищеца на справедливо и подходящо обезщетение съгласно член 12, параграф 2 от Директивата за обезщетяването. Всички страни в производството пред запитващата юрисдикция са съгласни, че е необходимо да се отпрати преюдициално запитване по член 267.

ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО СПОРА

Нападението

- 7 Ищецът, квалифициран софтуерен инженер, роден в Испания, става жертва на тежко физическо насилие в Ирландия на 12 юли 2015 г., когато бива нападнат на улицата пред дома си от група хора. Три лица, две от които непълнолетни, са наказателно преследвани и осъдени за различни престъпления, произтичащи от нападението. Ищецът не е бил в състояние да потвърди самоличността на непълнолетните си нападатели.
- 8 По време на нападението ищецът получава тежко и трайно увреждане на окото, както и други наранявания. В иска до съда по спорове за обезщетения, предявен от негово име от неговия адвокат, са изложени следните подробности за нараняванията му:

(Ищецът) е нападнат от група от четири лица, които го събарят със силен ритник на земята и след това продължават да го ритат, докато лежи на земята, в продължение на около 20 минути. По време на нападението (ищецът) губи съзнание. Той получава няколко наранявания на очите, включително орбитална фрактура в долната част на лявото око, непосредствено до зрителния нерв. Налага му се да премине операция на очите, като загубва частично зрението на лявото си око. Понастоящем страда и от двойно виждане поради изместване на очния мускул. Челюстната кост на (ищеца) е счупена и зъбът му е отчупен. Получава контузия на лявото рамо. За известно време му се налага да носи лявата си ръка в слинг, като ръката остава частично обездвижена. Освен това е претърпял наранявания в областта на кръста и гърдите. В резултат от нападението (ищецът) също така преживява психически стрес и страда от тревожност.

Понастоящем (ищецът) страда от болка и частична загуба на зрението на лявото око. Продължава да страда от двойно виждане и с двете очи, особено сутрин след събуждане. Лявата му ръка все още

е частично обездвижана. Освен това продължава да страда от психически стрес и тревожност. Зъбът му остава отчупен.

В резултат на инцидента (ищецът) отсъства от работа. [...]

(Ищецът) е уволнен от работа и понастоящем е безработен².

Искът на ищеца за обезщетение по режима

- 9 На 1 октомври 2015 г. ищецът предявява пред съда по спорове за обезщетения иск за обезщетение по режима. На 14 февруари 2019 г. на ищеца е връчено решението на съда (наричано по-нататък „**решението**“) да му бъде присъдена сумата от 645,65 евро като обезщетение по този режим (наричана по-нататък „**присъдената сума**“).

- 10 В решението се посочва по-специално следното:

„(Ищецът) е претърпял телесни повреди и загуби в резултат от нападение и побой в град Дъблин на 12 юли 2015 г., когато е нападат на улицата пред дома му от група лица, сред които и непълнолетни, някои от които са обвинени за различни престъпления. До момента (ищецът) не е получил обезщетение.

Съдът приема за установено, че претендираните директни разходи са пряко свързани със съставляващото престъпления физическо насилие и че искът попада в обхвата на общия режим [...]

Съдът констатира, че (ищецът) не е поискал възстановяване на разходи във връзка с дентални увреждания.

Съдът присъжда обезщетение ex gratia в размер на 645,62 евро във връзка с директните разходи на (ищеца), които са пряко свързани със съставляващото престъпления физическо насилие, включително удостоверените такива.

Съгласно режима съдът не може да присъди обезщетение за паричната сума, открадната от (ищеца) при нападението, нито обезщетение за други имуществени загуби или вреди“.

- 11 Писмото на съда по спорове за обезщетения от 14 февруари 2019 г. не съдържа разбивка на присъдената сума, като такава е надлежно поискана от адвокатите на ищеца на 3 април 2019 г. С писмо от 10 април 2019 г. съдът по спорове за обезщетения предоставя на адвокатите на ищеца разбивка на присъдената сума, която включва следното:

² В производството пред запитващата юрисдикция ищецът представя три медицински доклада, съдържащи допълнителни подробности за нараняванията му. [...]

*„Такса за подмяна на свидетелството за управление на МПС
44,20 евро*

<i>Разходи за подмяна на очила</i>	<i>339 евро</i>
<i>Лекарства</i>	<i>28,82 евро</i>
<i>Болница</i>	<i>100 евро</i>
<i>Пътни разходи</i>	<i>133,63 евро</i>
<i>Общо</i>	<i>645,65 евро</i>

- 12 Ищецът е предявил само разходи в размер на 645,65 евро и следователно присъдената сума отразява общия размер на поисканото обезщетение за преки разходи. В съответствие с разпоредбите на режима присъдената сума покрива само преките разходи на ищеца и не включва обезщетение за общи вреди, включително болките и страданията, въпреки получените от него при нападението значителни и продължаващи увреждания.

Настоящото производство

- 13 На 2 август 2019 г. ищецът предявява иска, по който е образувано настоящото производство, като по-специално моли:
- да се установи, че режимът е несъвместим със задължението на държавата съгласно Директива 2004/80/ЕО на Съвета от 29 април 2004 г. и/или член 1 и/или член 3 и/или член 4 и/или член 7 и/или член 9 от Хартата на основните права, доколкото не обхваща общите вреди, включително болки и страдания, и поради това не осигурява справедливо и подходящо обезщетение,
  - да се установи, че ищецът, като жертва на престъпление, чието право на обезщетение държавата е била длъжна да защити, има право на обезщетение за претърпените болки и страдания.

НАЦИОНАЛНИЯТ РЕЖИМ

- 14 Режимът не е уреден по законов, а по административен ред, финансира се чрез годишни ограничени парични субсидии и е създаден с цел обезщетяване при съответните условия на жертвите на причинени в резултат от престъпления увреждания.
- 15 Необходимостта от такъв режим произтича от факта, че жертвите на престъпления не разполагат с приложими и ефективни правни средства за защита във връзка с причинените им увреждания (включително поради това,

че е възможно извършителите да не бъдат установени или да не разполагат с достатъчно средства да заплатят обезщетение за вреди, ако бъдат приети за отговорни в други производства). Историческият контекст на режима през 1974 г. е свързан с бомбени атентати в Дъблин в края на 1972 г. и началото на 1973 г.

- 16 Считано от 1 октомври 1972 г., лицата, които са претърпели вреди в резултат от насилствени престъпления, в рамките на юрисдикцията на ирландската държава, могат да подадат искане да се възползват от предвидените съгласно режима правни средства за защита. Режимът е изготвен с идеята да бъде разбираем за хора с малко или никакви правни познания, така че лицата да са в състояние да сезират съда по спорове за обезщетения, действайки от свое име, без да е необходима правна помощ.
- 17 Съдът по спорове за обезщетения е създаден на 8 май 1974 г., преди приемането на Директивата за обезщетяването, с цел да прилага режима и да разглежда исковете на първа инстанция. След въвеждането му режимът е изменян два пъти — през 1986 г. (който е приложимият в рамките на настоящото производство^[...]) и през 2021 г.^[...].
- 18 Член 1 от режима предвижда, че обезщетение за телесна повреда може да бъде изплатено, *„когато повредата е пряко свързана с насилствено престъпление [...]“*. В първоначалната си редакция режимът предвижда плащане на обезщетение за общи вреди, включително за болки и страдания, което обаче отпада през 1986 г., тъй като натоварва финансовите ресурси на държавата в период на дълбока икономическа рецесия.
- 19 С измененията от 1986 г. режимът позволява на жертвата да бъде платена сума „ex gratia“ под формата на обезщетение. По-специално член 6 от него предвижда, че съдът по спорове за обезщетения присъжда обезщетение за вреди съгласно Civil Liability Act 1995 (Закон за гражданската отговорност от 1995 г.) (съответно изменен), като не се плаща обезщетение:
- (a) *когато то е с назидателна или наказателна цел или за завишени вреди;*
  - (b) *за издръжката на дете, родено от жертва на сексуално престъпление;*
  - (c) *за загуба или намаляване на очакванията за живот;*
  - (d) *когато жертвата е починала, в полза на имуществото на жертвата; или*
  - (e) *по отношение на телесни повреди, нанесени на или след 1 април 1986 г., изразяващи се в болки и страдания. (Курсивът е на запитващата юрисдикция)*

- 20 Режимът не определя максимален размер на платимото по него обезщетение. Съдебните разноски не подлежат на възстановяване по този режим.
- 21 Основният спор в настоящото производство е свързан с изключването на възможността за плащане на обезщетение за претърпени вреди във връзка с болки и страдания на жертвата и съвместимостта на това изключване с член 12, параграф 2 от Директивата за обезщетяването.

ПРАВЕН КОНТЕКСТ

Право на Европейския съюз

Директивата за обезщетяването

- 22 Член 12, параграф 2 от Директивата за обезщетяването, който задължава държавите членки да защитават правата на жертвите на предумишлени тежки престъпления във вътрешни и презгранични случаи, като предоставят „справедливо и подходящо обезщетение“, гласи:

„Всички държави членки гарантират, че техните национални разпоредби предвиждат режими за справедливо и подходящо обезщетение на жертвите на тежки предумишлени престъпления, извършени на тяхна територия“.

- 23 В съображенията на Директивата за обезщетяването основните ѝ цели се излагат, както следва:

„(1) Една от целите на Европейската общност е да премахне препятствията между държавите членки пред свободното движение на хора и услуги.

(3) Европейският съвет в Тампере на 15 и 16 октомври 1999 г. подчерта необходимостта да се установи един минимум от норми за защита на жертвите на престъпления, най-вече достъп до правосъдие и право на обезщетение, включително заплащане на разходите за правосъдие. [...]

(6) Жертвите на престъпления в Европейския съюз трябва да имат право на справедливо [и подходящо] обезщетение за щетите, които са претърпели, независимо на кое място в Европейската общност е извършено престъплението.

(7) Настоящата директива създава система за сътрудничество с цел да улесни достъпа на жертвите на престъпления до обезщетение в презграничните случаи; тази система трябва да функционира въз основа на действащите в държавите членки режими за обезщет[яване] на жертвите на предумишлени тежки престъпления,

извършени на тяхна територия. Следователно трябва да се установи един механизъм за обезщетение във всички държави членки. [...]

(10) Жертвите на престъпления често не успяват да получат обезщетение от извършителя на престъплението било защото той не разполага с необходимите средства да изпълни съдебното решение за обезщетяване на жертвата, било защото извършителят не може да бъде идентифициран и преследван“.

Практиката на Съда на Съюза

- 24 Член 12, параграф 2 от Директивата за обезщетяването не е бил предмет на обширно разглеждане от Съда. Въпреки че няма дела, по които Съдът пряко и окончателно да се е произнесъл по основния спорен въпрос в настоящото производство, а именно дали и доколко трябва да се предостави обезщетение за имуществени и неимуществени загуби и вреди, включително болки и страдания, неотдавнашното решение на Съда по дело BV предоставя полезни насоки.

Справедливо и подходящо обезщетение

- 25 По дело BV запитващата юрисдикция отправя преюдициално запитване, с което иска по-специално да се установи дали обезщетение с фиксиран размер от 4800 евро, предоставено на жертвите на сексуално насилие в съответствие с италианския режим за обезщетяване, може да се квалифицира като „справедливо и подходящо“ по смисъла на член 12, параграф 2 от Директивата за обезщетяването.
- 26 Съдът постановява, че макар Директивата за обезщетяването да допуска фиксирано обезщетяване, фиксираната сума от 4800 евро явно не съответства на „справедливо и подходящо обезщетение“ по смисъла на член 12, параграф 2. Съдът стига до този извод, като излага следните принципи:
- i. държавите членки разполагат с право на преценка по отношение на размера на дължимото обезщетение и реда за определяне на такова обезщетение (т. 58 и 61);
  - ii. обезщетението се изплаща от компетентния орган на държавата членка, на чиято територия е било извършено престъплението, чрез национален режим за обезщетяване, „който трябва да бъде финансово подсигурен, за да се гарантира справедливо и подходящо обезщетяване на всички жертви на умишлени престъпления, извършени с насилие“ (т. 59);
  - iii. „справедливо и подходящо обезщетение“ по член 12, параграф 2 от Директивата за обезщетяването не съответства задължително на обезщетението за вреди, което извършителят на престъплението може

да бъде принуден да заплати. Същият размер на обезщетението „не трябва непременно да осигури пълно поправяне на имуществените и неимуществени вреди, понесени от посочената жертва“ (т. 60).

27 Освен това Съдът отбелязва следните „релевантни елементи“ за тълкуването на член 12, параграф 2 от Директивата за обезщетяването, които държавите членки трябва да вземат предвид, за да се гарантира, че жертвите на умишлени насилствени престъпления получават „справедливо и подходящо“ обезщетение:

i държавата членка ще надхвърли правото на преценка, предоставено ѝ от член 12, параграф 2 от Директива за обезщетяването, „ако националните ѝ разпоредби предвиждат символично или явно недостатъчно обезщетяване на жертвите на извършено с насиллие умишлено престъпление, с оглед на тежестта на последиците за посочените жертви от извършеното престъпление“. (т. 63 — курсивът е на запитващата юрисдикция)

ii предоставеното обезщетение на тези жертви по член 12, параграф 2 от Директива за обезщетяването „представява принос за поправянето на претърпените от тях имуществени и неимуществени вреди“ (т. 64 — курсивът е на запитващата юрисдикция);

iii приносът за поправянето на претърпените от жертвите имуществени и неимуществени вреди „може да се приеме за „справедлив и подходящ“, ако компенсира съответно страданията, на които същите са били изложени“ (т. 64 — курсивът е на запитващата юрисдикция);

iv член 12, параграф 2 от Директивата за обезщетяването допуска изплащането на фиксирани суми на обезщетение, ако сумата може да варира „в зависимост от естеството на претърпените насилствени действия“, така че да не се допусне присъденото да се окаже „явно недостатъчно“ (т. 65 и 66);

v обезщетение с фиксиран размер не може да се квалифицира като „справедливо и подходящо“, ако не е взета предвид „тежестта на последиците“ от извършеното престъпление за жертвите (т. 69);

vi обезщетението трябва да има „съответен принос за поправянето на претърпените имуществени и неимуществени вреди“ (т. 69 — курсивът е на запитващата юрисдикция).

28 По дело BV генералният адвокат отбелязва, че обосновката и логиката на плащането на обезщетение по тази директива са различни от тези, които се прилагат при предоставянето на обезщетение по силата на националната правна уредба относно непозволеното увреждане. Съгласно националната правна уредба относно непозволеното увреждане обикновено извършителят

се задължава да обезщети изцяло вредите или да възстанови първоначалното положение, като присъдената сума трябва да отразява във възможно най-голяма степен пълното обезщетяване на претърпените от жертвата вреди, болки и страдания. При все това логиката на обезщетението, предоставено съгласно Директивата за обезщетяването, се изразява по-скоро в една (по-обща) държавна (парична) помощ за жертвите на престъпления, която не се обуславя от каквато и да било форма на нарушение, допуснато от органите на държавите членки.

- 29 По дело BV генералният адвокат отбелязва още, че макар изискването за справедливо и подходящо обезщетение да поставя граница на свободата на преценка на държавите членки, тази граница по-скоро представлява „леко докосване“. Следователно Директивата за обезщетяването безспорно допуска елемент на свободна преценка при изготвянето на съответния режим на обезщетяване. В настоящия случай обаче запитващата юрисдикция иска да се установи дали държавите членки са компетентни да ограничат обхвата на съответните си режими за обезщетяване на жертвите на умишлени насилствени престъпления, така че напълно да изключат плащането на обезщетение за неимуществени вреди, включително болки и страдания.

Неимуществени вреди

- 30 По дело BV Съдът не уточнява кои вреди могат да се считат за „неимуществени“. Явно досега Съдът не е разглеждал този въпрос в контекста на Директивата за обезщетяването.
- 31 Понятието „неимуществени вреди“ е било донякъде предмет на разглеждане от Съда по дела, по които се търси обезщетение за вреди съгласно член 340 ДФЕС, както и в контекста на защитата на данните.
- 32 По дело **Европейски съюз (представяван от Съда на Европейския съюз)/Kendrion NV** (дело C-150/17, ECLI:EU:C:2018:612), свързано с иск за обезщетение по член 340 ДФЕС, генералният адвокат разглежда по-подробно понятието за неимуществени вреди на страница 12 от заключението си. В точка 105 и сл. генералният адвокат посочва:

105. Обезщетението по член 340 ДФЕС има за цел да възстанови, доколкото е възможно, имуществото на увреденото лице така, както е било преди неправомерното поведение на институцията на Съюза.

Следователно имуществените вреди, които произтичат пряко от това поведение, обикновено се обезщетяват с изплащането на сума, равна на тези вреди.

106. Това [изчисляване на сумата, равна на вредите,] обаче не е възможно за вреди, които са морални или неимуществени. В повечето правни системи понятието „неимуществени“ вреди се отнася до вида

вреди, които са нематериални и които не могат да бъдат лесно оценени в пари, тъй като, строго погледнато, нямат пазарна стойност. Типични примери за такива вреди са болките и страданията, емоционалната травма, влошаването на качеството на живот или на взаимоотношения. По същество те обхващат различни форми на физическо и/или психическо увреждане. [...]

108. Когато в даден случай се счита, че паричното (и несимволично) обезщетение е най-подходящата форма на обезщетение, не е лесно да се определи сумата, която трябва да бъде присъдена. Съдът, който следва да се произнесе по делото, трябва да изчисли сума, която отразява по подходящ начин вредата, претърпяна от увреденото лице, без ненужно да санкционира извършителя на противоправното поведение. В отсъствието на очевидни или общоприети икономически критерии за сравнение съдилищата могат да открият насоки единствено в общи принципи като честността, справедливостта и пропорционалността, от една страна, и предвидимостта, правната сигурност и равното третиране, от друга.

109. Поради това е неизбежно съдилищата да разполагат със значителна свобода на преценката, за да определят дали са претърпени неимуществени вреди, да установят най-добрите способи за адекватно обезщетяване и евентуално да изчислят сумата, която трябва да бъде присъдена.

- 33 По дело **UI/Österreichische Post AG**, C-300/21, Съдът произнася първото си решение, в което разглежда неимуществените вреди в контекста на член 82 от Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни (наричан по-нататък „ОРЗД“). Съдът отбелязва, че ОРЗД не съдържа разпоредба, която да определя правилата за оценка на обезщетението, което субект на данни може да претендира. Следователно, когато в правото на Съюза няма правила в тази област, във вътрешния правен ред на всяка държава членка трябва да се определят правилата за такива съдебни иски и по-специално критериите, позволяващи да се определи обхватът на дължимото обезщетение, при условие че се спазват принципите на равностойност и ефективност. По дело **VB/Национална агенция за приходите** (C-340/21, ECLI:EU:C:2023:986) Съдът потвърждава, че понятието „нематериални вреди“ обхваща положение, в което субектът на данни има основателни опасения, че в бъдеще може да има злоупотреба с или разпространение на неговите лични данни от страна на трети лица.
- 34 На 20 април 2009 г. Комисията представя доклад до Съвета, Парламента и Европейския икономически и социален комитет за прилагането на Директивата за обезщетяването. Докладът включва резултатите от оценката на тогавашния етап на прилагане на Директивата за обезщетяването в

държавите членки за периода от 1 януари 2006 г. до 31 декември 2008 г. В доклада се посочва по-специално, че голямо болшинство от държавите членки осигуряват обезщетение както за нараняване на лице, така и за смърт и че голяма част от тях включват в режимите си също заболяване и психическа травма. Прави се заключението, че националните режими за обезщетение осигуряват справедливо и подходящо обезщетение на жертвите и че в различните държави членки съществува значителна степен на съобразяване.

Вътрешно право

Национално законодателство

- 35 Режимът не е законодателен инструмент. Става дума за административна процедура, съгласно която жертвите на престъпления могат да поискат обезщетение от държавата. Безспорно е, че тя предхожда Директивата за обезщетяването.

Национална съдебна практика

Релевантна национална съдебна практика по въпроса за наличието на право на обезщетение за болки и страдания съгласно Директивата за обезщетяването

- 36 Решението на Съда по дело **BV** е разгледано подробно от Court of Appeal (Апелативен съд, Ирландия) по делата **Doyle v The Criminal Injuries Compensation Tribunal & Ors.** и **Kelly v The Criminal Injuries Compensation Tribunal & Ors.** [2020] IECA 342 (наричани по-нататък „**решения Doyle/Kelly**“). Жалбоподателите оспорват режима на няколко основания и изтъкват по-специално, че изключването на обезщетението за болки и страдания нарушава член 12, параграф 2 от Директивата за обезщетяването.
- 37 Жалбоподателите твърдят, че съдилищата трябва да се ръководят от принципите на равностойност и ефективност и че решението на Съда по дело BV ги задължава да гарантират, че „се взема предвид тежестта на последиците от вредите, претърпени от жертвите“ на умишлени престъпления чрез предвиждане на правомощие за присъждане на обезщетение за общи вреди. Ответниците твърдят, че констатациите на Съда относно „справедливо и подходящо“ обезщетяване (в т. 58 и 61) следва да се разглеждат в контекста на италианския режим, който предвижда фиксирани размери на обезщетението. За разлика от това, режимът в Ирландия не установява горна граница и могат да се извършват плащания за редица преки разходи, включително за загуба на бъдещи приходи.
- 38 В §69 Court of Appeal (Апелативен съд) потвърждава, че „вече няма съмнение, че Директивата [за обезщетяването] действително предоставя

[на жертвите на умишлени насилствени престъпления] право на обезщетение от държавата по силата на правото на Съюза“.

39 Поради „важните разяснения“, направени от Съда относно приложното поле на Директивата за обезщетяването, и потвърденото от него право на обезщетение, произтичащо от правото на Съюза, [...] [съдът] изтъква нуждата да се разгледа по-специално обхватът на това право, и „в частност изключването от ирландския режим на обезщетението за болки и страдания [...]“.

40 Court of Appeal (Апелативен съд) отбелязва, че в решение **BV** има съображения, които са в подкрепа както на позицията на жалбоподателите, така и на тази на ответниците. Съображенията, които са по-скоро в подкрепа на позицията на ответниците, са обобщени, както следва (в § 129):

„Посочването в решението на предоставената на държавите членки свобода на преценка, на необходимостта националните режими да бъдат финансово подsigурени, на обстоятелството, че обезщетението не трябва задължително да съответства на това, което ще се изисква от действителния извършител, на забраната за „символично“ или „явно недостатъчно“ обезщетение, както и принципното одобрение на режимите с фиксиран размер на обезщетението, са все в подкрепа на позицията на държавата“.

41 Що се отнася до позицията на жалбоподателите, Court of Appeal (Апелативен съд) отбелязва „неколкократното посочване“ в решение **BV** както на имуществените, така и на неимуществените вреди, и постановява (в § 129):

„Въпреки това може да се смята, че ясното и многократно посочване на „неимуществени“ наред с имуществени вреди е в подкрепа на становището на жалбоподателите, че обезщетението за болки и страдания не може да бъде напълно и изначално изключено“.

42 В § 129 Court of Appeal (Апелативен съд) приема следното:

„Считам, че дело BV дава много насоки относно това какво представлява „справедливо и подходящо“ обезщетение, но не посочва със сигурност дали дадена държава членка трябва да предостави някаква компенсация за болки и страдания“. (Курсивът е на запитващата юрисдикция)

43 Court of Appeal (Апелативен съд) приема, че за да се отговори на въпроса дали режимът трябва да предвижда както специални, така и общи вреди (имуществени и неимуществени вреди), може да е необходимо ирландски съд да отпрати преюдициално запитване, макар да не е готов да отпрати такова запитване по това дело по-специално защото моментът за това не е назрял.

Релевантна национална съдебна практика относно „неимуществените“ вреди

- 44 Въпросът какви вреди трябва да претърпи жертвата на умишлено насилствено престъпление, за да се считат същите за *неимуществени* вреди, не е намерил решение в ирландското право. Това не е изненадващо, при положение че режимът не предвижда изплащането на такова обезщетение. Следва обаче да се отбележи, че размерът на „неимуществените“ вреди е бил предмет на скорошно разглеждане от ирландски Circuit Court (окръжен съд) в контекста на защитата на данните.
- 45 По дело *Kaminski v Ballymaguire Foods Limited* [2023] IECC 5, [...] [съдът] приема за установено, че нарушението от страна на ответника на член 117 от Data Protection Act 2018 (Закон за защита на данните от 2018 г.) и/или на ОРЗД е причинило на ищеца сериозно притеснение и смущения на съня и че той има право на обезщетение за неимуществени вреди. Съдът изтъква факторите, които могат да се вземат предвид при оценката на неимуществените вреди, включително следното:

Не съществува минимално изискване за тежест, за да може да се предяви иск за обезщетение за неимуществени вреди. Обезщетението за неимуществени вреди обаче не обхваща хипотезата, в която лицето е „просто разстроено“.

Трябва да има връзка между нарушението на защитата на данните и претендираните вреди.

Ако вредата е неимуществена, тя трябва да е действителна, а не спекулативна.

Вредите трябва да бъдат доказани. Особено желателно е да се представят подкрепящи доказателства. Следователно, например при иск за обезщетение за вреди поради емоционално разстройство и тревожност, е желателно да се представят доказателства от независим източник, като например доклад от психолог или медицински доказателства [...].“

Релевантна национална съдебна практика относно функцията и определянето на обезщетението за болки и страдания

- 46 Функцията на общите (или неимуществени) вреди за болки и страдания е разгледана от Supreme Court (Върховен съд, Ирландия) в решение *Sinnott v Quinnsworth* [1984] ILRM 523, в което председателят на Върховния съд заявява следното (стр. 531):

„Предназначението на обезщетението за общи вреди е да представлява справедливо и разумно парично обезщетение за болката,

страданията, неудобствата и загубата на удоволствие от живота, които увреждането е причинило и ще причини на ищеца“.

47 В своя консултативен документ, озаглавен „*Compensating the Victims of Crime*“ („Обезщетяване на жертвите на престъпления“), [...] Law Reform Commission (Комисия за правна реформа) отбелязва, че жертвата на всяко престъпление може да води съдебен процес срещу лицето, за което се твърди, че я е наранило, тъй като престъпното деяние обикновено съставлява и неправомерно увреждане, като например неправомерното увреждане при нападение и побой.

48 Що се отнася до оценката на обезщетението за вреди, което следва да бъде изплатено от извършителя, по дело *The People (DPP)/Lyons* [2014] IESCA 27 Court of Criminal Appeal (Апелативен наказателен съд, Ирландия) постановява следното:

„Почти се приема за очевидно, че лице, което с престъпно деяние причини вреди на друго лице, носи самостоятелно и отделно отговорност за изплащане на пълно обезщетение в рамките на гражданското производство. Това е гражданска отговорност, независима от наказателната отговорност на осъденото лице“.

49 Всъщност, като се остави настрана възможността за служещо за назидание обезщетение, размерът на обезщетението, което извършителят може да бъде задължен да заплати на основание на такава деликтна отговорност, вероятно ще бъде определен въз основа на Personal Injury Guidelines (Насоки за телесните повреди), приети от Judicial Council (Съдебен съвет) през 2021 г., които съдържат списък с размери на обезщетенията, които според него могат да бъдат присъдени справедливо и обосновано за различни видове телесни повреди.

50 По дело *DPP v Stephen Duffy* [2023] IESC 1, Supreme Court (Върховен съд) изтъква значението на решение *BV*, като в §67 отбелязва:

„Съдът [на Европейския съюз] също така постановява, че „справедливото и подходящо“ обезщетение на жертвите на престъпления не съответства задължително на обезщетението, което извършителят може да бъде принуден да заплати за пълно поправяне на вредите. То по-скоро представлява принос за поправянето на понесените имуществени и неимуществени вреди. Освен това държавите са длъжни да гарантират, че техните режими са финансово подсиgurени. Присъдените обезщетения обаче трябва да отчитат тежестта на последиците от престъплението за жертвата и не могат да бъдат „символични или явно недостатъчни“.

НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПРЕЮДИЦИАЛНОТО ЗАПИТВАНЕ ДО СЪДА

- 51 С оглед на всичко гореизложено запитващата юрисдикция счита, че е необходимо да се изясни дали Директивата за обезщетяването изисква държавите членки да обезщетяват жертвите както за имуществени, така и за неимуществени вреди. Представяват ли „релевантните елементи“, определени от Съда в решение **BV**, минималните стандарти, необходими, за да се гарантира, че режимът на обезщетяване предлага „*справедливо и подходящо*“ обезщетение на жертвите на умишлени престъпления по смисъла на член 12, параграф 2?
- 52 Ако това е така, според запитващата юрисдикция също е необходимо да се изясни кои форми на вреди попадат в обхвата на понятието „*неимуществени вреди*“, и в частност дали включват „*болките и страданията*“ на жертвата. Накратко, длъжни ли са държавите членки да предоставят известно обезщетение за болки и страдания“.
- 53 Накрая, от решение **BV** ясно личи, че „*справедливо и подходящо обезщетение*“ по смисъла на Директивата за обезщетяването не съответства задължително на обезщетението, което извършителят на престъплението може да бъде принуден да заплати съгласно Насоките за телесните повреди. Според запитващата юрисдикция обаче е необходимо да се изясни връзката между, от една страна, пълното обезщетение (а именно обезщетението за вреди, което извършителят на престъплението може да бъде принуден да заплати на пострадалото лице), и от друга страна, сумата, представляваща „*справедливо и подходящо обезщетение*“ по смисъла на Директивата за обезщетяването.

МОТИВИ ЗА ПРЕЮДИЦИАЛНОТО ЗАПИТВАНЕ

- 54 Всички страни пред запитващата юрисдикция изтъкват, че за да отговори на посочените по-горе въпроси, поставени в рамките на настоящото производство, запитващата юрисдикция се нуждае от съдействието на Съда за тълкуването на член 12, параграф 2 от Директивата за обезщетяването.
- 55 Запитващата юрисдикция е съгласна, че след решението на Съда по дело **BV** е необходима по-голяма яснота по въпроса дали режимът, който забранява изплащането на обезщетение за болки и страдания в случаи, в които не е причинена смърт, е несъвместим със задълженията на държавата по член 12, параграф 2 от Директивата за обезщетяването, и ако това е така, от какви критерии следва да се ръководи запитващата юрисдикция при оценката на обезщетението за „*болки и страдания*“.
- 56 Запитващата юрисдикция е уведомена, че същият въпрос е повдигнат по още около 17 отделни висящи дела пред ирландския High Court (Висш съд). За тези дела ще бъде от полза помощта, която Съдът може да окаже в рамките на това производство.
- 57 За да се произнесе по посочените по-горе въпроси, поставени в рамките на настоящото производство, запитващата юрисдикция се нуждае от помощта

на Съда за тълкуването на член 12, параграф 2 от Директивата за обезщетяването и за отговор на посочените по-долу конкретни въпроси:

ПРЕЮДИЦИАЛНИТЕ ВЪПРОСИ

а) Задължението на държавите членки по член 12, параграф 2 от Директива 2004/80/ЕО („Директивата за обезщетяването“) да предвиждат „справедливо и подходящо обезщетение“ на жертвите на умишлени насилствени престъпления включва ли задължение за обезщетяване на жертвата както за имуществените, така и за неимуществените вреди по смисъла на решение *Presidenza del Consiglio dei Ministri/BV* („BV“) (дело C[-]129/19, EU:C:2020:566)?

б) При утвърдителен отговор на въпроса по буква а), какви форми на вреди попадат в обхвата на понятието „неимуществени вреди“?

в) По-конкретно, попадат ли в обхвата на понятието „неимуществени вреди“ „болки и страдания“ на жертвата?

г) При утвърдителен отговор на въпросите по букви а) и в), като се има предвид задължението на държавите членки да гарантират, че техните режими са финансово подsigурени, каква следва да бъде връзката на „справедливо и подходящо обезщетение“, присъдено на жертва съгласно Директивата за обезщетяването, с обезщетението за непозволено увреждане, което съответният извършител би бил принуден да плати на жертвата като делинквент?

д) Може ли обезщетението, определено за жертвите на умишлени насилствени престъпления съгласно *Scheme of Compensation for Personal Injuries Criminally Inflicted* (Режим за обезщетяване на жертвите на умишлени насилствени престъпления, наричан „режимът“) да се счита за „справедливо и подходящо обезщетение на жертвите“ по смисъла на член 12, параграф 2 от Директивата за обезщетяването, ако на жертвата е присъдена сумата от 645,65 евро като обезщетение за тежко увреждане на очите, довело до трайно увреждане на зрението?

СТАНОВИЩЕ НА ЗАПИТВАЩАТА ЮРИСДИКЦИЯ

58 В Препоръки на Съда към националните юрисдикции относно отправянето на преюдициални запитвания (2019/C3 80/01) се посочва, че запитващата юрисдикция може да изложи накратко становището си за отговора, който следва да се даде на преюдициалните въпроси, тъй като тази информация може да е от полза за Съда.

59 Становището на запитващата юрисдикция по въпросите, поставени в букви а)–в) по-горе, е следното:

Посочването от Съда на три места (в т. 60, 64 и 69 от решение **BV**) на „справедливо и подходящо обезщетение“, включващо изрично и „неимуществени вреди“ в допълнение към „имуществени вреди“, силно навежда на мисълта, че обезщетяването на „неимуствените вреди“ не може да бъде напълно изключено.

В концептуално отношение неимуствените вреди не могат да се разграничат от „болките и страданията“, за които обезщетението за общи вреди представлява справедливо и разумно парично обезщетение.

Освен това в точка 64 от решение **BV** Съдът приема, че предоставеното на жертвите обезщетение представлява „принос за поправянето на претърпените от тях имуществени и неимуществени вреди“. След това Съдът посочва, че такъв принос може да се приеме за „справедлив и подходящ“, ако компенсира съответно „страданията“, на които жертвите са били изложени. Посочването на „страданията“ също така внушава, че „болките и страданията“ трябва да бъдат компенсирани поне в известна степен.

Накрая, трудно е да се приеме, че обезщетението отчита „тежестта на последиците“ за жертвата (съгласно точки 63 и 69 от решение **BV**), ако напълно е изключено обезщетение за „болки и страдания“.

Следователно, за да може да се квалифицира като „справедливо и подходящо обезщетение“ по член 12, параграф 2, обезщетението на жертвата трябва да включва известен принос за компенсирането на „болките и страданията“.

22 март 2024 г.